

ПРАВА ЛЮДИНИ В УМОВАХ РОЗБУДОВИ СОЦІАЛЬНОЇ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Київ КНУБА 2020

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БУДІВНИЦТВА І
АРХІТЕКТУРИ**

**Факультет урбаністики та просторового планування
Кафедра політичних наук і права
ВГО «АСОЦІАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ ПРАВНИКІВ»
ФОНД ЕБЕРГАРДА ШЬОКА (ФРН)
ФОНД ПІДТРИМКИ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ (ФРН)
ЮРИДИЧНА КОМПАНІЯ «BLF GROUP»**

**ПРАВА ЛЮДИНИ В УМОВАХ
РОЗБУДОВИ СОЦІАЛЬНОЇ ПРАВОВОЇ
ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

КИЇВ 2020

*Рекомендовано до друку Вченою радою Київського національного університету
будівництва і архітектури, протокол №36 від 17 грудня 2020 р.*

Редакційна колегія

Мамедов А.М. – к.т.н., доц., КНУБА (голова)
Сердюк Н.А. – д.ю.н., доц., КНУБА, ВГО «Асоціація українських правників»
Мьоллер П. – член правління, Директор, Фонд Ебергарда Шьока (Німеччина)
Вайзе Т. – віце-президент Фонду підтримки будівельної галузі (Німеччина)
Вангородська Г.І. – керівник юридичної компанії «BLF Group»
Марченко М.В. – к.ю.н., ВГО «Асоціація українських правників»
Безклубий І.А. – д.ю.н., проф., Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Гаран О.В. – д.ю.н., проф., Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова
Кірін Р.С. – д.ю.н., доц., Інститут економіко-правових досліджень НАН України
Лісюк Ю.В. – к.ю.н., доц., КНУБА, підполковник поліції
Мамонтов І.О. – Заслужений юрист України, к.ю.н., доц., КНУБА
Перегуда Є.В. – д.п.н., проф., КНУБА
Похиленко І.С. – к.ю.н., доц., КНУБА
Халабуденко О.А. – к.ю.н., доц., КНУБА
Харитонов Є.О. – д.ю.н., проф., НУ «Одеська юридична академія», член-кор.
НАПрН України, Заслужений діяч науки і техніки України
Шаповалова І.В. – к.ю.н., доц., КНУБА

Рецензент:

Шатіло Володимир Анатолійович – доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри права факультету економіки і права Київського національного лінгвістичного університету

Права людини в умовах розбудови соціальної правової держави в Україні. Зб. наук. пр. Матеріали «круглого столу» (Київ, 10 грудня 2020 р.) / Мін-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т будівн. і архіт-ри та ін. Київ–Тернопіль : КНУБА, «Бескиди», 2020. 121 с.

ЗМІСТ

<i>Сердюк Н.А.</i> Загальна декларація прав людини: проблеми її тлумачення та реалізації.....	5
<i>Халабуденко О.А.</i> Підстави та межі прав людини: філософсько-правовий вимір.....	9
<i>Горяченко Р.І.</i> Впровадження інформаційної підсистеми Custody Records в діяльність підрозділів поліції	21
<i>Новицька Н.Б., Новицький А.М.</i> Зловживання правом на вільне поширення інформації як порушення прав людини.....	28
<i>Марченко М.В.</i> Людиноцентристська правова ідеологія в Україні	33
<i>Бевз О.В.</i> Культурні права та охорона культурної спадщини: земельно-правовий аспект	37
<i>Похиленко І.С.</i> Застосування принципу справедливості в судовому процесі.....	44
<i>Вангородська Г.І.</i> Право на життя – пріоритетне природне право людини.....	50
<i>Шаповалова І.В.</i> Евтаназія або право на смерть: деякі проблеми правового регулювання	55
<i>Перегуда Є.В.</i> Право на місто: проблеми та шляхи реалізації.....	65
<i>Мойсеєнко В.В.</i> Розвиток правових відносин в галузі теплопостачання.....	75
<i>Приваліхіна А.І.</i> Інформатизація діяльності суду як запорука ефективності захисту прав людини	79
<i>Репеха Н.І.</i> Захист інформаційних прав платників податків при електронному податковому аудиті	82

Сидій О. Є.

Порівняльно-правовий аналіз конституційного закріплення принципу правової держави в Україні та у країнах континентальної Європи..... 85

Ямельська Х.Ю.

Міжнародні стандарти запобігання неналежному поводженню з особами, позбавленими свободи в умовах пандемії COVID-19 92

Габро Д.О., Матвійчук А.О.

COVID-19: вплив ринку праці на трудові права в Україні 97

Гавловська О.В., Прокоп'єва Т.А.

Права і свободи людини і громадянина за Конституцією України 103

Горбаченко А.В.

Майнові права в контексті позитивних зобов'язань держави: досвід Європейського суду з прав людини 107

Кравченко А.В.

Приватність в інформаційному просторі як об'єкт кримінально-правової охорони 117

Фасоля Ю.В.

Право на працю як фундаментальне право людини. Праця молоді 117

*Горбаченко Анна Валеріївна,
студентка факультету урбаністики та просторового планування,
Наук. керівник: к.ю.н., доц. Халабуденко О.А.,
Київський національний університет будівництва і архітектури*

МАЙНОВІ ПРАВА В КОНТЕКСТІ ПОЗИТИВНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ДЕРЖАВИ: ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

У політичній та юридичній науках права особи займають одне з найважливіших місць, представляють принципи, норми взаємовідносин між людьми та державою, що забезпечують людині, особі можливість діяти за власним розсудом (цю частину права звичайно називають свободами) або отримувати певні блага (власні права) [1 ст. 302].

Концепція позитивних зобов'язань держави перед людиною виходить із історичного поділу прав людини на негативні та позитивні, які в свою чергу залежать від механізму їхньої реалізації свободи особи. Відтак, до негативних прав відносяться права, що захищають її від втручання з боку держави в сферу її особистих прав, вони встановлюють обов'язок держави утримуватися від дій, які порушують права людини. Серед негативних прав можна виділити такі, як: право на життя, свободу думки, мирні зібрання та об'єднання, не втручання у особисте майно. Позитивні права фіксують обов'язки держави перед особами щодо надання та забезпечення тих чи інших благ. До них можна віднести: право на освіту, на соціальне забезпечення, гідний життєвий рівень тощо.

У західноєвропейській правовій науці про концепцію позитивних зобов'язань держави зазначено, зокрема, у роботі Л. Дюгі «Конституційне право. Загальна теорія держави» [2, с. 379], де зазначається, що на державу покладаються позитивні обов'язки, а

саме такі, як: забезпечити лікування хворим, засоби для існування особам похилого віку, слабким і невиліковно хворим.

На сьогодні внаслідок еволюції змісту Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод фактично всі положення, які закладають її правозахисні стандарти, містять «подвійні» вимоги до держави: заборону неправомірного втручання у реалізацію прав і свобод та позитивні обов'язки щодо їх забезпечення та захисту [3, ст.28].

Згідно до статті 1 ЄКПЛ [7], держави гарантують кожному, хто перебуває під їх юрисдикцією забезпечення прав та свобод, визначених ЄКПЛ. Розглядаючи практику судових рішень ЄСПЛ [8], ми можемо спостерігати те, що дане положення є основоположним зобов'язанням держав у сфері прав людини та джерелом позитивних зобов'язань.

Відповідно до національного законодавства, а саме, статті 17 закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» [9], джерелом права в Україні є не тільки сама Конвенція [7], а й практика Європейського суду з прав людини [8]. Всі правові позиції, які мають бути враховані при вирішенні спорів, що стосуються прав людини викладені саме в мотивувальній частині судового рішення. Норми ЄКПЛ держава має тлумачити згідно з правовими позиціями, викладеними в рішеннях ЄСПЛ.

Відповідно до численної практики ЄСПЛ, положення статті 1 Протоколу до конвенції застосовуються лише у випадках стосовно вже існуючого майна та не гарантує права на набуття майна. Дане підтверджує позиція ЄСПЛ в справі «Marckx v. Belgium» [12]. Щоб скористатися захистом статті 1 Першого протоколу, особа повинна мати хоч якесь право, передбачене національним законодавством, яке може вважатися правом власності з точки зору Конвенції [4, ст. 606]. Виходячи з практики «майно» розуміється не лише, як наявне майно, а й як інші активи, такі як право вимоги.

Виправданість втручання у право власності допускається лише тоді, коли воно переслідує легітимну мету в суспільних інтересах. Згідно з правою позицією суду у справі «Spadea and Scalabrino v. Italy» [11] суд визнає, що одночасне виселення великої кількості орендарів, звичайно, спричинило б значне соціальне напруження і загрожувало б порушенням публічного порядку. Звідси випливає, що оскаржений нормативний акт мав законну мету в загальних інтересах, як цього вимагає частина друга статті 1 [5, ст.130]. Виходячи з цього, можна дійти висновку, що позбавлення майна має відповідати розумній рівновазі та пропорційності. Оскільки держава користується широкою свободою розсуду щодо вибору засобів виконання та щодо доцільності досягнення конкретної мети, у кожному випадку повинно дотримуватися розумне співвідношення. Так, наприклад, недостатня компенсація являє собою непропорційне втручання, а повна відсутність компенсації в результаті позбавлення особи права власності взагалі є очевидним порушенням статті 1 Першого протоколу. Розумна компенсація є вимогою дотримання справедливого балансу.

Позбавлення майна у розумінні другого речення частини 1 статті 1 Першого протоколу означає насамперед повне припинення права власності, що в практиці ЄСПЛ часто являє собою експропріацію державою майна, яке перебуває у приватній власності, наприклад, земельних ділянок, будинків чи окремих квартир [6, с. 125]. Такий процес передбачений в Україні Земельним кодексом, законом України «Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності» та низкою інших законодавчих актів.

Визначення понять згідно до рішень ЄСПЛ має автономний характер, а отже є абстрагованими від національних правових

систем та часто відрізняються від національних відповідників. Враховуючи те, що ЄСПЛ є джерелом права, а отже може використовувати незалежно від того до якої правової системи відноситься країна стосовно якої розглядалося рішення, можуть виникати певні колізії під час тлумачення понять. Виходячи з цього, перш, ніж застосовувати певне автономне поняття потрібно знайти відповідне до нього суб'єктивне право в національному законодавстві, однак його тлумачення не має ні в якому разі обмежувати тлумачення ЄСПЛ норм ЄКПЛ.

Достатньо цікавим також є питання експропріації земельних ділянок. На підставі статті 1 Першого протоколу, має бути досліджено не тільки доречність самої експропріації, а й досліджені всі її обставини. Експропріація інколи може бути вчинена де-факто. Цьому є приклад справи «Loizidou v. Turkey» [10], де відповідно через вторгнення Туреччини на острів Кіпр та проголошення так званої Турецької республіки Кіпр, через що відбулося переміщення населення в південну частину острова. А виходячи з цього, експропріація земельних ділянок та майна відбулася не де-юре, а де-факто. У скарзі заявник вказував на те, що через описані події не має доступу до свого майна та не має можливості їм розпоряджатися. Виходячи з правового висновку даної справи, можна зробити висновок, що позбавлення майна де-факто не може становити тривалу правову ситуацію та спричиняє перехід права власності де-юре.

Отже, прецедент та автономні поняття – складові ЄСПЛ, що в свою чергу тлумачать норми ЄКПЛ та є джерелом права. Рішення ЄСПЛ – констатація факту про наявність або відсутність порушення прав людини відповідно до положень ЄСПЛ. ЄСПЛ має забезпечувати дотримання державних прав та гарантій, встановлених Конвенцією та Протоколом до неї.

Список використаних джерел та літератури:

1. Політологія: наука про політику: підруч. / М. І. Горлач, В. Г. Кремень. – Київ: Центр учбової літератури, 2009. – 836 с.
2. Дюги Л. Конституционное право. Общая теория государства : монография. М. : НИЦ ИНФРА-М, 2013. 427 с.
3. Христова Г. О. Доктрина позитивних зобов'язань держави щодо прав людини: основні етапи формування. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2013. Вип. 26. С. 16-32.
4. Моніка Карсс-Фріск. Право на власність: питання імплементації статті 1 Першого протоколу до Європейської конвенції з прав людини. – У кн.: Європейська конвенція з прав людини: основні положення, практика застосування, український контекст. /За ред. О.Л.Жуковської. – К.: ЗАТ «ВПОЛ», 2004. – С.685-722
5. Фулей Т.І. Застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя: Науково-методичний посібник для суддів. – 2-ге вид. випр., допов. – К., 2015. – 208 с
6. Блажівська Н. Є. До питання про експропріацію в практиці Європейського суду з прав людини. *Місце юридичних наук у формуванні правової культури сучасної людини* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 22-23 грудня 2017 р. Ч. 1. Запоріжжя : Істина, 2017. С. 125-129.
7. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Конвенцію ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.97 URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення : 08.12.2020).
8. Європейський суд з прав людини URL : <https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=caselaw/analysis/overview> (дата звернення : 08.12.2020).
9. Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» № 3477-IV від

23.02.2006 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text>
(дата звернення : 08.12.2020).

10. Luordo v. Italy: Court (First Section) Judgment. App. 32190/96. 17.07.2003. URL : <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61231>
(дата звернення : 08.12.2020).

11. Spadea and Scalabrino v. Italy: Court (Chamber) Judgment. App. 12868/87. 28.09.1995. URL : <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57937> (дата звернення : 08.12.2020)

12. Marckx v. Belgium: Court (Plenary) Judgment. App. 6833/74. 13.06.1979. URL : <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57534>
(дата звернення : 08.12.2020).